

9.3 CON CÒ TRẮNG

Ngày xưa, có một bác nhà nghèo, cứ sau mùa gặt, thường đi săn. Một hôm bác đi suốt buổi, xuyên rừng này, leo núi nọ, vượt suối kia, mà chẳng gặp được con mồi nào. Bác cứ đi, đi mãi, đi miết, đến một cái hồ ở một thung lũng xa xôi. Nước hồ trong suốt đến đáy. Trên bờ chỉ có một chú cò trắng gầy gò, yếu đuối đang chăm chú tìm mồi. Đàn cá tung tăng bơi lội ngoài xa. Con chó đi theo bác bỗng sủa rối lên. Bác lòi nó đi nó cũng không chịu đi, cầm gậy đánh, nó vẫn cứ cố giằng lại. Bực mình, bác bỏ mặc con chó buống bình, đi về. Nhưng càng đi, càng nghe tiếng chó cắn dữ. Loanh quanh qua nhiều núi, không hiểu sao cái chân lại đưa bác về cái hồ. Con chó vẫn đứng sủa. Không có cách gì làm cho con chó im tiếng, bác nghĩ bụng: hay là ta bắt con cò về nuôi. Bác đỡ lấy cò bỏ vào gùi, con chó bỗng thôi sủa.

Vợ bác ở nhà, thấy chồng về ra đón như mọi khi. Hai vợ chồng bác không có con, nên tuy thấy chồng không săn được gì ngoài con cò gầy yếu ra, bà vẫn mừng rỡ cho chồng vui và bà cũng nói thích nuôi một chú cò thêm vui nhà cửa. Từ đó, có được chăm sóc không phải như con gà, con vịt mà như con cái trong nhà. Thốt nhiên, một hôm họ không thấy còn đâu nữa, mà lại thấy một chàng trai gầy còm, yếu đuối, xấu xí, lông lá đầy người ngồi trong nhà.

Hai vợ chồng bác rất ngạc nhiên nhưng sau thấy chàng trai hiền lành thì cũng vui, cũng mến. Chàng trai ấy có tên là Cơ Lang Cót. Từ đó mọi công việc trong nhà có đôi bàn tay khéo léo của Cơ Lang Cót thêm vào. Đun nước, nấu cơm, quét dọn, trông coi lợn gà không có việc gì là Cơ Lang Cót không làm thành thạo khéo léo.

Làm việc nhà xong, Cơ Lang Cót lại xin cha mẹ cho đi chăn trâu. Trên bãi chăn trâu, trai làng nô đùa vui vẻ. Họ bày đủ thứ trò chơi. Bữa đó, khi Cơ Lang Cót đưa trâu ra chăn cũng là lúc mọi người đang chơi một trò chơi đặc biệt. Giữa bãi chăn trâu có một cây khô, thân cây có một hốc nhỏ. Trước kia, đó là tổ chim Xim Pốt một loại chim lông xanh như lá cây. Bọn con trai đua nhau lấy đá ném vào hốc cây. Ai ném trúng sẽ được nàng Hơ Via yêu dấu lấy làm chồng. Hơ Via đứng đó, mặc quần áo đẹp, mắt trong như nước suối, miệng cười như hoa nở, da óng ánh vàng như nghệ non. Hơ Via là con Mơ Tao, chủ làng. Hơ Via đứng đó như ra chiều khuyến khích mà cũng lại như giễu cợt.

Cơ Lang Cót cũng tới xem. Bọn trai làng ném đã mỗi tay, không một ai ném trúng. Ném chán, họ xoay ra trêu Cơ Lang Cót:

- Sao mày không ném đi?
- Tôi không ném. Cơ Lang Cót trả lời.
- Mày cứ ném đi, có sao đâu!
- Tôi xấu xí thế này, lỡ ném trúng, lấy được Hơ Via, người ta lại đánh tôi.
- Không lo đâu, chỉ sợ mày nói khoác, chúng tao sẽ không để ai đánh mày.

Họ nói mãi, Cơ Lang Cót cầm một hòn đá nhẹ nhàng tung lên. Như con chim Xin Pốt khéo léo khi chui vào tổ, hòn đá lọt gọn vào hốc cây.

Hơ Via tức bực và xấu hổ. Biết bao chàng trai giàu có, khỏe mạnh, đẹp người đều ném không trúng, thế mà một đứa gầy gò, xấu xí lông chim mọc đầy người lại ném được. Thế là Cơ Lang Cót bị một trận đòn về tội dám chơi trội, nhất là lại dám ném được đá vào hốc cây. Lũ trai làng chẳng những không bênh gi cho Cơ Lang Cót như chúng đã hứa, mà còn xúm lại reo cười, chế giễu.

Từ đó, Cơ Lang Cót không dám đi chăn trâu với lũ trai gái trong làng nữa. Chàng chăn trâu riêng ra một bãi xa. ở đó chàng cầm một cái gậy, làm một cái chòi nhỏ kê bên. Trâu bò như có dây buộc vào cây gậy, không con nào đi ăn xa. Cơ Lang Cót lên chòi, cởi bộ áo lông chim ra, hiện nguyên hình là một chàng trai rất đẹp. Chàng lấy ống sáo gặm cỏ. Chúng quên ăn, đứng lặng như bầy trâu bò đá. ở bãi cỏ rộng vắng xa, trai gái làng cũng quên hết công việc. Hơ Via như người mất hồn. Nàng bỏ đi tìm người thổi sáo. Chân nàng đeo vòng vàng, mỗi bước đi tiếng vang lên leng keng nhẹ nhẹ. Nghe tiếng động, Cơ Lang Cót vội mặc bộ áo lông vào. Và tiếng sáo vụt tắt như chưa bao giờ có. Hơ Via ngẩng lên chòi hỏi:

- Ô! Cơ Lang Cót, tiếng sáo vừa rồi là của ai?

- Tôi không biết, chắc có người đi đường qua đây thôi. Hơ Via thờ thẫn ra về. Nàng không thể ngờ rằng tiếng sáo ấy là của chàng trai xấu xí nọ. Hơ Via đi xa thì tiếng sáo lại vọng lên. Nhiều lần nàng tìm kiếm, nhiều lần đều không thấy. Gan ruột Hơ Via bồn chồn, đứng ngồi không yên. Nàng tự nghĩ: “Rõ ràng tiếng sáo bay ra từ chòi Cơ Lang Cót”. Nàng cúi đầu tháo đôi vòng chân rón rén ngồi rình ở một chỗ khuất. Nàng nhìn lên chòi thấy Cơ Lang Cót trút bỏ áo lông, biến thành một chàng trai đẹp, rồi ngồi vắt chân thổi sáo. Tiếng sáo vi vu như gió thoảng, mơn man trên ngực nóng bỏng, hồi hộp của Hơ Via. Chợt nghe tiếng động, Cơ Lang Cót lại trở về lột người chim. Hơ Via không rút rè nữa. Nàng đến gần Cơ Lang Cót, ngấp ngừng ngỏ lời xin lỗi và xin chàng cho được ngồi gần để nghe tiếng sáo. Cơ Lang Cót nói:

- Tôi xấu xí, Hơ Via đã đánh tôi gần chết. Bây giờ Hơ Via lên đây lũ làng biết, họ sẽ cười cho.

Hơ Via nhất định đòi được lên chòi, được gần Cơ Lang Cót. Nàng lên chòi chụm củi, nấu nướng cho Cơ Lang Cót ăn. Chiều về nhà, Hơ Via lấy chăn trùm kín cả người, không ăn, không uống, không nói không rằng, nằm luôn như thế hai ngày ba đêm. Cha mẹ nàng lo lắng quá, hỏi gặng mãi:

- Con yêu ai thì con cứ nói, mẹ cha sẽ tìm cho con.

Cha mẹ nàng cho gọi tất cả trai làng đến thăm hỏi con. Hơ Via không nhìn một ai, cũng chẳng nói chuyện với ai. Trai làng đã đến đủ chỉ còn Cơ Lang Cót, nhưng không ai nghĩ đến Cơ Lang Cót. Hơ Via vẫn bỏ ăn. Không còn cách nào khác, bố mẹ nàng phải cho đi tìm Cơ Lang Cót.

Bố Cơ Lang Cót không dám cho chàng đi, sợ chàng bị người ta đánh đập. Người đi mời cứ năn nỉ mãi, hứa là sẽ không có ai đánh đập Cơ Lang Cót. Từ chối mãi không được, ông bà đành phải để con đi. Cơ Lang Cót ra đi vẫn giữ hình thù gầy gò xấu xí.

Hơ Via trông thấy Cơ Lang Cót đến thì liền chạy ra cửa nắm tay chàng kéo vào. Cơ Lang Cót tưởng là sẽ bị một trận đòn nữa, vội vàng giằng tay để chạy. Còn lũ làng thì không nghĩ thế. Họ ngơ ngác không hiểu sao Hơ Via xinh đẹp lại đi yêu một anh chàng xấu xí đến thế. Mẹ cha Hơ Via cũng buồn phiền nhưng thương con đành phải chiều. Thế là Hơ Via và Cơ Lang Cót thành vợ chồng.

Trước mặt mọi người Cơ Lang Cót vẫn là một chàng xấu xí.

Đến mùa phát rẫy, mọi người đi làm cả. Cơ Lang Cót cũng xin đi. Không ai tin là Cơ Lang Cót có thể làm được. Không ngờ, chỉ một loáng, Cơ Lang Cót đã làm xong một rẫy, chim bay mỗi cánh. Cơ Lang Cót mời dân làng lên xem, chẳng ai muốn đi cả. Nể lòng, bố mẹ vợ đi xem. Tới nơi, ông bà thấy lúa đã chín vàng, ngô chi chít hạt, bí đỏ tức, ớt như hoa... Tất cả hiện ra như trong giấc mơ.

Ông bà về nói chuyện, cả buôn làng kéo lên xem. Mọi người mới biết Cơ Lang Cót là chàng trai khỏe mạnh, tuấn tú và có tài.

Cô giáo H'Plơ, bon Spa, xã Thuận An, huyện Đắk Mil